

MİLLİ MÜCADELENİN SÖZCÜLERİNDEN : ANADOLU'DA YENİGÜN

Dr. Uygur KOCABAŞOĞLU

GİRİŞ:

Milli Mücadele yıllarında Anadolu ve İstanbul'da ırılı ufaklı yüze yakın gazete, 70-80 kadar dergi yayınlanmıştır. Bu gazete ve dergilerin nicesi pek fazla bir iz bırakmadan çok kısa olan ömürlerini tüketmişlerdir. Öte yandan kimi gazete ve dergiler, yakın tarihimizde iz bıraktıkları gibi, yakın tarihimizi incelemede önemli birer kaynak durumundadırlar. Milli Mücadele yıllarının önde gelen günlük gazetelerinden birisi de, hiç kuşku yok, *Anadolu'da Yenigün*'dür. *Anadolu'da Yenigün*, Yunus Nadi'nin (Abaloğlu) *Yenigün* adıyla ve 2 Eylül 1918 tarihinde İstanbul'da çıkarmaya başladığı günlük gazetenin yaklaşık üç aylık bir aradan sonra Ankara'daki devamıdır.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında toplumumuzun ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal hayatını kavramada, *Anadolu'da Yenigün* başvurulabilecek önemlice bir kaynaktır. Adı geçen gazetenin bu önemi nereden gelmektedir? Bir kere, *Anadolu'da Yenigün*, önceli olan *Yenigün* ve ardılı olan *Cumhuriyet*'le birlikte, yakın tarihimizin yarım yüzyıldan fazla bir bölümünü kesintisiz yansıtan tek günlük gazetedir. *Anadolu'da Yenigün*, Milli Mücadeleye olan sarsılmaz bağlılığı yanısıra, siyasal çizgisinde izlenen iniş-çıkışlar ve güçlü bir yazı kadrosuna sahip oluşu açısından dikkat çeken bir gazetedir. *Anadolu'da Yenigün* ayrıca, *Hakimiyet-i Milliye* ile birlikte, Kurtuluş Savaşı boyunca, Mustafa Kemal'e en yakın gazetedir. Şükrü Kaya'nın belirttiği gibi, "Gazi Mustafa Kemal'in *Yenigün*'ü okumadan yatmadığını ve bazı kere de makaleleri basılmadan telefonla dinlediğini bilenler çoktur."¹

Bu yazıda, kurtuluş mücadelesi veren Anadolu'nun önde gelen gazetelerinden birisi olan *Anadolu'da Yenigün*'ü tanıtmak ve içerdiği malzemeyi araştırmacıların bilgisine sunmak amaçlanıyor. Yeni

¹ Şükrü Kaya, "Yunus Nadi", *Cumhuriyet 1924-1974*, Cumhuriyet Matbacılık ve Gazetecilik T.A.Ş., İstanbul, 1974, s. 43.

kuşakların eski harfli gazeteleri kolaylıkla okuyamayışı, adigeçen gazetenin noksansız bir koleksiyonunun hiçbir kütüphanede bulunmayışı ve eldeki en az noksanlı koleksiyonun da Türkiye'nin bir kıyı kasabasında² adeta saklanmış oluşu, bu gazeteyi tanıma ve tanıtmaya isteğini kamçılayan etkenler olarak sıralanabilir. Gazetenin, 1920 yılı ortalarından 1924 yılı ortalarına değin, Türk toplumsal ve siyasal hayatının çeşitli alanlarına ilişkin pek çok değerli malzeme içermiş olması da *Anadolu'da Yenigün*'ü incelemeyi zorunlu kılmaktadır.

Gazetenin Genel Görünümü ve Siyasal Çizgisi :

Yunus Nadi'nin 1918 yılı Eylül'ünde İstanbul'da kurduğu ve başyazarlığını yaptığı *Yenigün* gazetesinin devam olan *Anadolu'da Yenigün*, biçim yönünden önceline çok benzemekle birlikte, içerik ve siyasal çizgi açısından ondan ayrılmaktadır.³

Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın gazeteci üyelerinden Yunus Nadi, İstanbul'un işgalinden sonra Ankara'ya geçme olanaklarını araştırırken, gazetesi de İngilizlerce aranıyor, 4-5 gün süreyle yayından alıkonuyordu.⁴ 21 Nisan 1920'de Ankara'ya geçmek üzere İstanbul'dan ayrılan Yunus Nadi, Ankara'ya vardıkdan bir süre sonra mürettiphanesini de Ankara'ya ulaştırmayı başardı. Ömer Sami Coşar'a göre *Yenigün*'ün "...idare müdürü Uzun Fahri, arkasından sermürettip Kâmil, makinist Halil ve mürettip Ali de onları..." izlemişlerdi.⁵ Enver Behnan Şapolyo'ya göre ise, "İstanbul'da gizli bir su-

² *Anadolu'da Yenigün* gazetesinin elde mevcut en az noksanlı koleksiyonu Muğla ilinin Fethiye ilçesi Halk Kitaplığı'ndadır. Gazetenin sahip ve başyazarı Yunus Nadi, *Anadolu'da Yenigün* koleksiyonunu, bir kısım Cumhuriyet koleksiyonu ile birlikte, doğum yeri olan Fethiye'ye armağan etmiştir. Fethiye koleksiyonunun mikrofilmli Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu'nda da vardır. Gazetenin 9 Ağustos 1920 (ilk sayısı) ile 17 Eylül 1922 tarihleri arasında kapsayan iki ciltlik bir koleksiyonu İstanbul Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde, ilk günlerini kapsayan yetersiz bir koleksiyonu TBMM Kütüphanesinde ve 15 Ağustos 1920 ile 25 Nisan 1923 tarihlerini içeren üç ciltlik bir koleksiyonu *Milliyet* gazetesinin Ankara Bürosu yöneticilerinden Orhan Duru'nun elindedir.

³ *Yenigün* sahip ve başyazarı Yunus Nadi'nin, gazetesinin ikinci ayından başlayarak bolşevizm lehinde bir tavır takındığı bilinmekteyse de, onun solculukla ilişkisi esas olarak Anadolu'ya geçtikten sonra olmuştur.

⁴ İstanbul'daki *Yenigün* gazetesi kimi yerlerde belirtildiği gibi İngiliz işgali üzerine yayınına son vermiş değildir. İngiliz işgalini takip eden günlerde kısa bir süre yayınlanmayan gazete, daha sonra yeniden yayınlanmış ve 13 Nisan 1920'de yayınına son vermiştir. *Yenigün*'ün Hakkı Tarık Us Kitaplığında bulunan koleksiyondaki son sayısı, 377 sayılı, 9 Nisan 1920 tarihlidir.

⁵ Ömer Sami Coşar, *Millî Mücadele Basını*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları N: 5, t.y., s. 180.

rette çalışmaya başlamış olan (M.M.) grubundan mürettip istenildi. Fakat kimse Babıaliyi bırakıp Ankara'ya gelmedi. Yalnız mürettip Ahmed adında birisi gelmişti. Bu mürettip muallim yapılarak, yerli çocuklara müretteplik öğretildi. İşte bu müretteplerden bir kısmı *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesine, bir kısmı da *Yenigün* matbaasına verildi."⁶

Ankara'da Karaoğlan çarşısında, hapishaneye bitişik büyükçe ahşap bir evin bir odasında *Anadolu'da Yenigün*'ün matbaası kurulmuş oldu. Kol gücüyle çevrilen bir makina ile 9 Ağustos 1920'de⁷ Milli Mücadele Ankara'sının ilk günlük gazetesi yayın hayatına başlamış oluyordu.⁸ 1921 yılının yazında, İstanbul'daki (M.M) grubunun yardımı ile daha gelişkin bir baskı makinasına kavuşan *Anadolu'da Yenigün*,⁹ 11 Mayıs 1924 tarihine kadar yayın hayatını sürdürecektir ve yerini, ilk sayısı 7 Mayıs 1924'te çıkan *Cumhuriyet*'e bırakarak basın âleminde çekilecektir.

Esas olarak İstanbul'dan getirilebilen malzeme ile yayınlanan gazete, sayfa düzeni, birinci sayfanın başlık klişesi, fotoğraf ve sütun başlıkları klişeleri vb. açılardan önceki *Yenigün*'e çok benzemektedir.¹⁰ İki gazete arasında biçim yönünden gözlenen başlıca farklılıklar, Ankara'da yayınlanan gazetenin adının üstünde, küçük puntolarla 'Anadoluda' kelimesinin yer alması ve kimi zorunluluk-

⁶ Enver Behnan Şapolyo, "Yenigün'ü Nasıl Çıkarmıştı?", *Cumhuriyet* 1924-1974, *Cumhuriyet Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş.*, İstanbul 1974, s. 47.

⁷ Başta Ömer Sami Coşar olmak üzere pek çok kaynakta, *Anadolu'da Yenigün*'ün ilk kez yayınlandığı tarih 10 Ağustos 1920 olarak geçmektedir. Bizim görebildiğimiz kaynaklar içinde doğru tarihi verebilen tek kaynak Jaeschke'dir. (Bk. Gotthard Jaeschke, *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1970, s. 116.) İstanbul Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde *Anadolu'da Yenigün*'ün ilk sayısı, (sayfanın tarih yeri yırtık olmakla birlikte) vardır. Bu sayının birinci sayfasında "Yine ve Daima Vazife Başında" başlıklı bir duyuruda aynen şöyle denilmektedir: "Üç dört aylık bir sükût fasılasından sonra *Yenigün* Ankara'da tekrar intişara başlıyor. Daha doğrusu mücadelesine Ankara'da devam etmek üzere vazifesini tekrar eline almış bulunuyor". Bk. *Anadolu'da Yenigün*, 9 Ağustos 1920, s. 1. Yine aynı sayıda, "Yenigün'ün Yeni Safhasına Dair" başlıklı bir yazıda, gazetenin görevini başarmak için göğüs germek durumunda kaldığı güçlükler anlatılıyor ve her sayısının beş kuruşa satılmak zorunluluğu okuyucuya duyuruluyor.

⁸ Mustafa Kemal'in Ankara'ya geldikten kısa bir süre sonra kurduğu *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesi (10 Ocak 1920), bir süre haftada iki ya da üç kez yayınlandıktan sonra, 6 Şubat 1921'den başlayarak günlük olarak yayınlanmıştır.

⁹ Coşar, *age.*, s. 185.

¹⁰ Ömer Sami Coşar'ın anılan kitabında, "Yunus Nadi Tarafından Ankara'da tekrar çıkarılan *Yenigün*'ün İstiklâl Harbi günlerine ait bir nüshası" alt yazısıyla verilmiş olan fotoğraf, İstanbul'daki eski *Yenigün*'e aittir. Bk. Coşar, *age.*, s. 177.

lar nedeniyle gazetenin boyutlarının zaman zaman değişmiş olmasıdır.¹¹

Anadolu'da Yenigün, yayına geçişinden 1922 yılının ortalarına kadar tek yaprak (iki sayfa) olarak çıkmıştır.¹² Sayfa düzenlemesi esas olarak altı sütun üzerine olan gazetenin asıl boyutları da 42 x 58 cm'dir. Mali güçlükler, kağıt sıkıntısı vb. etkenler, gazetenin boyutlarının zaman zaman 30 x 46 cm. olmasını zorunlu kılmıştır.

Gazetenin sayfa düzenlemesinde, haberlerin genellikle, "Dahili Haberler", "Harici Haberler", "Meclis Haberleri", "Resmi Tebliğler" vb. başlıklar altında ve genellikle sayfanın belirli yerlerinde verildiği gözlenmektedir. Gazete, haberleri genellikle nesnel önemlerine göre değerlendirmekte, sansasyonel haberlere pek fazla yer vermemektedir. Kimi iç ve dış haberler, önemlerine göre, iki, üç dört ve kimi zaman altı sütun üzerinden büyük manşetlerle ve tam sayfa olarak verilmektedir.

İlk yıllarda, *Anadolu'da Yenigün*'de reklam (ilan) son derece sınırlıdır. İlaç, doktor, "kuvvet macunu", satılık eşya ve emläke ilişkin kısa duyurular niteliğindeki bu ilanlar, 1922 ortalarından başlayarak artmaya başlamış ve gazete dört sayfaya çıktıktan sonra önemli boyutlara ulaşmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra gazetede reklam tutarı bir tam sayfayı bulmuş, 1924 Şubat'ından sonra ise bir tam sayfayı aşmıştır.

Anadolu'da Yenigün'de spor haberleri çok kısa olarak verilmektedir. Gazetede ölüm duyuruları da yer almaz. Haber değeri olan ölüm olayları, "milli bir zıyâ", "elim bir vefat" vb. başlıklarla haber olarak verilmiştir.

İç ve dış haberlerin dengeli bir şekilde yer aldığı gazetenin dili, bugün için kuşkusuz eskimiştir. Haberlerin yazıldığı dil daha ağır ve ağdalı olmakla birlikte, Yunus Nadi ve özellikle Muhiddin (Birgen) beyin başyazılarında kullandıkları dil, o günlerin gazete diline göre daha sade ve kolay anlaşılır bir görünümündedir.

Anadolu'da Yenigün, Büyük Millet Meclisi'ne ilişkin olay ve gelişmeleri başyazarı ve çok sayıdaki milletvekili yazarı aracılığıyla Meclis'in içinden ve yakından izlemiştir. Canalıcı önemdeki iç ve dış olayları da, yurt dışına ya da cepheye muhabir göndererek, yerin-

¹¹ Gazetenin boyutları 1921 yılı içinde çeşitli kereler 30 X 46 ve 36 X 56 cm. olmuştur.

¹² Gazetenin çeşitli tarihlerde istisnai olarak 4 sayfa çıktığı olmuştur. Ancak, 9 Ekim 1922'den başlayarak düzenli olarak dört sayfa yayınlanmıştır.

den ve doğrudan izlemiş, o günün koşullarında ileri bir gazetecilik uygulamasını gerçekleştirmiştir.¹³

Yakın tarihimizin son derece önemli bir döneminde yayınlanmış olan AY'nin (*Anadolu'da Yenigün*) incelenmesi, Anadolu'da ve özellikle Meclis'te odaklaşan siyasal gelişmeler, 1920'li yılların "solculuğu", Türk-Sovyet ilişkileri ve Kurtuluş Savaşının çeşitli aşamalarına ilişkin pek çok bilgi içermektedir. Gazete ayrıca, İstiklal Mahkemeleri, Lozan barış görüşmeleri, İzmir İktisat Kongresi, Chester Projesi vb. pek çok olaya ışık tutabileceği gibi, ekonomik, toplumsal ve kültürel hayatımıza ilişkin çeşitli malzemeyi içermektedir.

Anadolu'da Yenigün'ün Siyasal Çizgisinin Evrimi :

Gazetenin siyasal çizgisinde başlıca dört eğilim görülür:

- Kurtuluş savaşının haklılığına ve zafere olan kesin inanç,
- Saltanat ve Hilafete karşı bir tutum,
- Emperyalizme karşı ve sosyalizme yatkın bir eğilim,
- Uluslararası planda mazlum milletlere, ulusal planda ise çalışan insanlara (amele ve köylü) yakın bir tutum.

Gazetenin bu tutum ve eğilimlerinden ilk ikisinde sapma görülmez. Gazete, "Türkler Siz İsterseniz Yunanlıları Bir Kaşık Suda Boğabilirsiniz! Zaman Gelmiştir. Vazifenizi Yapınız, Davet ve Teşvikata Hacet mi Var" diye tam sayfa manşetler atmış (3 Eylül 1920), Yunus Nadi, "Yunanistan Yıkılmalıdır" ve "Yunanistan Yıkılacaktır" yolunda başmakaleler yazmıştır. AY'nin saltanata karşı tutumu da başından beri olumsuzdur.

Ancak son iki eğilim ve tutum, bir dizi değışkene bağılı olarak zikzaklar ve sapsmalar göstermiştir. Bu etkenlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir :

- Cephelelerdeki gelişmeler,
- Emperyalist ülkelerin Türkiye'ye karşı tutumları,
- Türk-Sovyet ilişkilerindeki iniş-çıkışlar,
- İç siyasal hayatın akışı,
- Mustafa Kemal'in direktifleri.

¹³ Gazete, Sakarya savaşı ve Lozan görüşmeleri sırasında, sorumlu yazışları müdürü Kemal Salih (Sel) Beyi cepheye ve Lozan'a göndermiştir.

Anadolu'da Yenigün gazetesi "solcu" bilinen bir gazetedir.¹⁴ Gazetenin "solculuğu"nu eksen olarak alan bir yaklaşımla, yukarıda anılan eğilimlerine de açıklık getirmek olanaklıdır.

AY'nin yayın hayatına girdiği günlerde, Anadolu'da solculuk yeni atılımlar yapıyordu. 1920 Mayıs'ında ortaya çıkan Yeşil Ordu Cemiyeti, aynı yılın sonbaharında dağıtılırken, Ekim ayında Türkiye Komünist Fırkası (resmi) kurdurulmuştu.¹⁵ Ayrıca, Halk Zümresi hareketi, Türkiye Komünist Partisi (hafif) ile yıl sonuna doğru kurulan Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın, Anadolu'nun siyasal arenasında etkili olduğu bir dönemde Ankara'nın tek günlük gazetesi AY idi. Gazetenin sahip ve başyazarı Yunus Nadi, Yeşilordu Genel Merkezi üyeleri arasında bulunduğu gibi,¹⁶ resmî Türkiye Komünist Fırkası'nın ileri gelenlerinden biriydi.¹⁷ Gazete yayın hayatına geçtikten sonraki ilk birkaç ay, Anadolu'daki sol örgüt ve düşüncelere yakın bir yayın yapmış, en azından sayfalarında bunlara yer vermiştir. Dolayısıyla, Avrupa ve özellikle Rusya'daki bolşevik gelişmelere gazetede geniş yer ayrılırken, Anadolu'daki solculara da gazetede geniş söz hakkı tanınmıştır.¹⁸

Öncelikle Muhittin (Birgen)in yazılarında, Türkiye'ye özgü bir sol programın arayışları görülür. Ayrıca, altıncı sayıda "Rus Bolşevikleri tefrikası" (15 Ağustos 1920),¹⁹ "Resmî Bolşevik Tebliğleri", "Üçüncü Enternasyonalin Beyannamesi" (23 ve 26 Ağustos 1920), Halk Zümresi'nin doğuşuna ilişkin bir haber (5 Eylül 1920), 6 Eylül 1920 tarihli sayıdan itibaren ise "Rus Sovyet Cumhuriyeti Kanun-u

¹⁴ Proleter Devrimci Aydınlik ve Katkı dergilerinde gazetenin bu özelliği vurgulanırken, Ömer Sami Coşar, Enver Behnan Şapolyo, Fuat Süreyya Oral vb. -belki de bu özelliği nedeniyle- AY'nin siyasal çizgisinden hiç söz etmemişlerdir.

¹⁵ Mete Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925*, (3. Basım), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1978, s. 130-177.

¹⁶ a.k., s. 137.

¹⁷ a.k., s. 163.

¹⁸ Bu söz hakkından en çok yararlananlardan birisi, ilk günlerin başyazarlarında pek çok imzası görülen Muhittin (Birgen) dir. Muhittin'in önemli yazılarından kimisi Katkı dergisinin Mayıs-Haziran 1920 tarihli 14-15'inci ve Temmuz-Ağustos 1920 tarihli 16-17'inci sayılarında "kısmen sadeleştirilerek" yayınlanmıştır. Bunlar, 20 Ağustos 1920 tarihli sayıdaki *Program*, 25 Ağustos 1920 tarihli sayıdaki *Bir İtiraz*, 9 Eylül 1920 tarihli *Uyanınız, Uyandırınız*, 13 Eylül 1920 tarihli *İntihab Usülleri* (Katkı'da "İnkilâp Usülleri" olarak yanlış yazılmıştır.) 17 Eylül 1920 tarihli *Esaslı Siyaset*, 29 Eylül 1920 tarihli *Yeni Bir Cihan*, 30 Eylül 1920 tarihli *İki Esas*, 11 Ekim 1920 tarihli *Bir Siyaset*, ve 14 Ekim 1920 tarihli *Mesleki Temsil* başlıklı yazılardır.

¹⁹ Gazete'nin bu 'sol' tefrikaları için bkz. "Anadolu'da Yenigün'ün İlk Sayılarındaki Tefrikalar", *Proleter Devrimci Aydınlik*, S. 11-25, Kasım 1970, s. 71-72.

Esasisi" ve "Bolşevik Komünist Kongresi Programı"nın yayınlandığı görülür. 8 Eylül 1920 tarihli sayıda, Halk Zümresi'nin siyasi programı ile "Bolşevikliğin Esasatı" adlı yeni bir tefrikanın yayımına başlanmıştır. "Üçüncü Enternasyonel Kongresi'nin Tavsiyeleri"ni 16 Eylül 1920 tarihli sayısında yayınlayan AY, 19 Eylül 1920 tarihli sayısında *Enternasyonel* marşının tercümesini verir. Bir yandan Avrupa ve Rusya'daki bolşevik gelişmeleri yakından izleyen gazete, bir yandan da Türk Sovyet ilişkilerindeki gelişmeleri günü gününe izlemektedir. AY, "Ali İhsan (Kör) ve Rüfekasının" *Mesleki Temsil* programını 11 Ekim 1920 tarihli sayısında yayınlamış; 1 Kasım 1920 tarihli sayısında da Türkiye Komünist Fırkası'nın "nizamname"sine yer vermiştir.²⁰ Türkiye Komünist Fırkasının, Katib-i Umumi Hakkı Behiç imzalı "Beyanname"si'ni tam sayfa dört sütun üzerinden yayınlayan AY, bir yandan da Muhiddin'in kaleminden propagandanın nasıl yapılacağına ilişkin dizi yayınlara yer vermiştir (6 Aralık 1920).

Gazetenin bu sol çizgisine ilişkin başka örnekler de verilebilir. Fethiye koleksiyonunda bulunmayan ancak Orhan Duru koleksiyonu'nda yer alan 7 Kasım 1920 tarihli sayı,²¹ bütünüyle bir "Bolşevik Rusya" sayıdır. Bu sayıda, "Bolşevik Rüesası" başlığı altında başta Lenin olmak üzere bolşevik önderlerin ayrıntılı biyografileri, "Rus İhtilal ve İnkilabı : Bolşevikliğin Tarihçesi", "Emekçiler Bayramı : Bolşevik İnkilabı Sene-i Devriyesi" gibi yazıların yanısıra, Maksim Gorki'nin, "Rus Sefarethanesinden bir Yoldaş tarafından tercüme edilip" gazeteye gönderilen *Dün, Bugün* adlı hikayesi yayımlanmıştır.

Gazetenin bu sol çizgisi, 1921 yılı başında Çerkez Ethem'in yenilgisi, 10 Ocak 1921'de Birinci İnönü zaferi, Mustafa Kemal'in 8 Ocak 1921'de BMM'de komünist propagandası aleyhindeki nutku, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının öldürülmesi gibi olaylarla eş zamanlı olarak, gerilemeye başlamıştır. Nitekim Tokad Meb'usu Nazım beyin, 1921 yılı başlarında Ankara İstiklal Mahkemesinde "İtilâf Hükümetlerinin, son konferansa (Londra Konferansı - U.K.) Milli hükümeti davet etmeleri üzerine, Anadolu'da komünizm cereyanlarının artık durması, durdurulması siyaseten lâzımdı. Bu lüzumu derhal takdir eden her iki fırka da (Yeşilordu ve Komünist Partisi) faaliyetlerini durdurdular ve bizim murahhaslarımız Avrupa gazetelerine, 'Anadolu'da komünizm ve bolşevizm yoktur ve yaşayamaz.' diye beyan-

²⁰ Anılan 'nizamname'nin ilk 43 maddesi bu sayıda yer almıştır. Bunu izleyen sayı ise görülememiştir; Fethiye ve Orhan Duru koleksiyonunda bu sayı yoktur.

²¹ Bu sayı Fethiye koleksiyonunda yoktur.

larda bulundular.”²² yolundaki ifadesinden anlaşılacağı gibi, *Anadolu'da Yenigün'ün* solculuğu da bu dönemde esas olarak sona erdi.

Gazete, Anadolu'daki sol örgüt ve düşüncelerin sözcülüğünü yapmaktan vazgeçmekle birlikte, emperyalizme ve kapitalizme karşı tutumunu ve Sovyet Rusya yanlısı tavrını kimi iniş çıkışlara karşın sürdürdü.

AY, ilk sayılarında çalışan insanların örgütlenmesinden ve yönetime katılmasından, yana olan tutumunu yavaş yavaş terkederek, daha 1921 Kasım'ında sermayenin örgütlenmesini savunan ve bu yolda bir çağrı niteliği taşıyan Cemal Hüsnü (Taray) nün “Ne Vakit Teşkilat?” adlı başyazısıyla yeni bir aşamaya geldi. Bununla birlikte, gazete, yayın hayatının sonuna kadar, kendine göre bir anti-emperyalist çizgiyi sürdürmüştür. AY, 1923 Ocak'ında bile, “Bütün Milletlerin Tarihi Sınıf Mücadelelerinin Tarihidir” tezini savunan yazılara (8-10 Ocak 1923) sütunlarında yer verebilmiştir.

Başyazılar :

AY'nin içeriğinin en önemli bölümü -kuşkusuz- başyazılardır. Gazetenin başyazıları üç kümede toplanabilir. Birinci kümede, Yunus Nadi, Muhiddin ve Mahmut Esad (Bozkurt)ın yazıları yer alır. İkinci kümede, imzasız ya da rümuşlu başyazılar, üçüncü kümede ise, ara sıra imzaları ile başyazı yazan dönemin tanınmış düşün, edebiyat, siyaset adamları ve gazetecilerinin başyazıları gelir.²³ Bu başyazılardan ilk bakışta dikkati çekenler, özgün adlarıyla ve tarih sırasına göre, Ek-2'de verilmiştir. İktisadi ve toplumsal hayat, çalışma ve kültür alanına ilişkin ve Türk Sovyet ilişkilerine değin kimi başyazılar da ilgili bölümler için düzenlenen Ek'lerde gösterilmiştir.

²² “Yeşilordu Cemiyeti”, *Yakın Tarihimiz*, C. 1, Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., (tarih yok) s. 173.

²³ Bunlardan meb'us olanlar, Lazistan Mebusu, Osman (Özgen), Menteşe Mebusu Dr. Tevfik Rüştü (Aras), Burdur Mebusu, İsmail Suphi (Soysalhoğlu), Edirne Mebusu Mehmet Şeref (Aykut), Gelibolu Mebusu, ve gazeteci Celal Nuri (İleri), Ertuğrul Mebusu, Osmanzade Hamdi (Aksoy), Saruhan Mebusu, Mustafa Necati (Uğural), İkinci Meclis'de Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmet ve Gümüşhane Mebusu Cemal Hüsnü (Taray) dir. M. Zekeriyeye (Sertel), Ahmet Emin (Yalman), Ahmet İhsan (Tokgöz), gibi gazetecilerin yanısıra, Yakub Kadri (Karaosmanoğlu), Nizameddin Ali (Sav), Ziya Gökalp, Mehmed Vehbi (Sarıdal) Dr. Suad, Hakkı Baha (Pars), Nuri Aziz gibi yazar ve düşünürler AY'de başyazı yazmışlardır.

Türk Toplumsal, siyasal ve kültürel hayatının 1920-1924 yıllarını daha iyi anlamak için bu başyazıların incelenmesi bir zorunluluktur.

Kurtuluş Savaşı ve Anadolu'da Yenigün :

Kurtuluş savaşının tüm aşamaları, cephelerdeki durum, iç isyanlar, İstiklal Mahkemeleri ile Büyük Millet Meclisi'ndeki tartışmalar, gruplaşmalar ve alınan kararlar ve çıkarılan kanunların perde arkasını kavramak için de gazete koleksiyonu çok değerli bir kaynaktır. Savaşa ve iç isyanlara ilişkin gelişmeler bir yandan "resmi tebliğler"le, bir yandan da gazetenin kendi olanaklarıyla ve haber olarak kamuoyuna duyurulmuştur. Bu gelişmelere ilişkin değerlendirmeler ise başyazılarla yapılmıştır. Kurtuluş savaşına ilişkin haber, yorum ve değerlendirmelerin bu makalede ayrıca dökümü yapılmamıştır. Çünkü, bu konuyu inceleyecek olanların, *Anadolu'da Yenigün*'ü ihmal etmeleri düşünülemez.

Anadolu'da Yenigün'ün Dış Dünyaya İlişkin Tutumu :

Gazetenin dış dünyaya ilişkin tutumunu üç kümede ele almak olanaklıdır. Birinci kümede Türk-Sovyet ilişkileri, ikinci kümede "Mazlum Milletler"e bakış ve üçüncü kümede de kapitalist dünyaya yönelik tutum ele alınabilir.

Türk-Sovyet ilişkilerine ilişkin haber ve yazıların dökümü Ek-3'de verilmiştir. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye ilişkin tutumu ile o dönemde Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri en iyi bir şekilde izleyen belki de tek gazetenin AY olduğu söylenebilir. Türk-Sovyet ilişkilerindeki iniş-çıkışları gazetenin sayfalarında izlemek olanaklıdır.

Gazetenin Batı'nın gelişmiş kapitalist ülkelerine karşı tutumu, kesin ve kararlı bir karşı duruştan, ihtiyatlı bir yaklaşma girişimine doğru evrim göstermiştir. "İngiltere'nin Yeni Bir Dolablarını Haber Alıyoruz" (8 Eylül 1920), "Garbın Fikri Anlaşılmaya Başlıyor" (5 Mayıs 1921 tarihli İngiltere'nin Türk düşmanlığını anlatan bir yazı), vb. haber ve değerlendirmelere ilk sayılarında yer veren AY, son sayılarına İngiliz Başbakanı ve ailesinin resmini ilk sayfasına çıkararak (25 Ocak 1924) bu tutum değişikliğini açıkça gözler önüne sermiştir. (Bkz. Ek-4)

Öte yandan gazetenin "mazlum milletler"e karşı tutumu yayımlandığı sürece değişmemiştir. AY, "İran İnkilâbı", "Mısır Milliyetperverliği", "Suriye'de İslam Birliği-Türk ve Arab Kardeşliği", "Kardeş Afganistan'la İttifak-ı Muahedemiz", "Türkiye ve Fas" ve "Irak'ın

İstiklâli" vb. manşetlerle, bugünkü deyimi ile 'üçüncü dünya ülkeleri'ne, günümüzde alışık olmadığımız bir yaklaşımla bakmıştır.²⁴

Diğer Konular :

Değişik ekonomik, toplumsal ve siyasal iç sorunlara ilişkin değerli malzemeyi de içermektedir AY koleksiyonu. Bu bağlamda, özellikle, Kurtuluş Savaşı boyunca tomurcuklanan siyasal gruplaşmalar, olaylar ve gelişmelere ilişkin malzemenin sözü edilmeğe değer. Bunların ilk bakışta dikkat çekenleri Ek-5'de verilmiştir. Ayrıca, iktisadi konular Ek-6'da, çalışma hayatına ilişkin konular Ek-7'de, eğitim-kültür sorunları Ek-8'de, haberleşme ve basına ilişkin kimi veriler de Ek-9'da belirtilmiştir. Ek'lerde verilen bilgiler, bu konular da araştırma yapacak olanlara yardımcı olacak niteliktedir. Özellikle 1920-1924 yıllarının ekonomik hayatını, gerek ekonomik veriler ve gerekse ekonomik yönelişler ve arayışlar açısından kavramada gazete koleksiyonu çok yararlı olabilir.

Sonuç :

Gazeteler, toplumsal olayları, deyim yerinde ise sığağı sığağına izleyerek geleceğe belge bırakırlar. Bu tür belgeler yanlı ve yanıtıcı olabileceği gibi, tarihsel gerçeklere karşı sonradan yapılan yanıtma girişimlerini de düzeltebilecek niteliktedirler. Tarihsel olay ve olgulara bilimin merceği ile bakacak olanlar bu tür belgeleri ihmal edemezler. Bu yazıda, *Anadolu'da Yenigün* gazetesinin yakın tarihimiz içindeki önemine ilişkin bir değerlendirme dışında, çözümleme ve yorum yapılmaksızın, bu gazetenin içerdiği tarihsel malzeme araştırmacıların dikkatine sunulmak istenmiştir. Bu konudaki çözümleme ve değerlendirmeyi yapacak olanlar, kendi ilgi alanlarına göre bu malzemeyi işleyecek olanlardır.

²⁴ Metinde adıgeçen makalelerin tarihleri için Ek-4'e bakınız.

Ek — 1

A. Fethiye Halk Kitaplığında bulunan yedi ciltlik koleksiyonda yer alan Anadolu'da Yenigün sayıları :

- 1920 Ağustos : 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 31, Eylül : 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 30 Ekim : 3, 4, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 21, 22, 24, 27, 28, 31, Kasım : 1, 3, 9, 10, 11, 14, 17, 19, 22, 24, 25, 28, Aralık : 3, 6, 10, 13, 17, 19, 20, 21, 22, 26, 28, 30, 31
- 1921 Ocak : 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 31, Şubat : 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 20, 22, 23, 24, 27, 28, Mart : 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31 Nisan : 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, Mayıs : 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, Haziran : 1, 2, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, Temmuz : 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 Ağustos : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, Eylül : 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28 Ekim : 1, 2, 3, 4, 6, 7, Kasım : 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29 Aralık : 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30
- 1922 Ocak : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 27, 29, 31 Şubat : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, Mart : 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30 Nisan : 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30 Mayıs : 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 Haziran : 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, Temmuz : 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31 Ağustos : 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31 Eylül : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 13, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29 Ekim : 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18 (sayfanın sonu yok) 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31 Kasım : 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30 Aralık : 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31 (3. sayfa eksik)
- 1923 Ocak : 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, Şubat : 1, (sayfanın sonu yok) 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, Mart : 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 Nisan : 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30 Mayıs : 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, Ağustos : 17, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, (renkli baskı) Eylül : 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28, 30 Ekim : 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, Kasım : 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27,
- 1924 Ocak : 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, (son sayfa yırtık) 27, 28, 29, 30, 31 Şubat : 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, Mart : 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26,

28, 30, 31, Nisan : 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 25,
27, 28, 29, 30 Mayıs : 1, 2, 4, 7, 8, 9, 11,

B. Orhan Duru Koleksiyonu: (Fethiye Koleksiyonunu tamamlayan sayılar)
Kolleksiyonun tümü 15 Ağustos 1920-25 Nisan 1923 tarihleri arasında kapsıyor.

1920 Ağustos : 15, (yarısı yırtık), 16, 17 Eylül : 7, 27, 29 Ekim : 1, 7, 12, 18, 19, 20, 26,
29 Kasım : 7, 12, 15, 16, 26, 29, 30 Aralık : 1, 2, 5, 8, 9, 15, 16, 23, 29

1921 Ocak : 12, 13, 25, 26, 30 Şubat : 8, 15, 16, 17, 18, 21, 25 Mart : 6, 16, 24 Nisan :
4, 15, 18, 22, 29 Mayıs : 1, Haziran : 3, 14, 20, 30 Temmuz : 1, 3, 4, 24 Eylül :
29 Kasım : 30 Aralık : 15, 29

1922 Ocak : 10, 22, 23, 24, 25, 26, 30 Şubat : 20 Mart : 20, 31 Nisan : 11 Mayıs : 1, 16
Temmuz : 20 Ağustos : 9 Eylül : 7, 8, 9, 10, 17 Ekim : 5 (ikinci sayfası yırtık),
18 Kasım : 4 Aralık : 31

1923 Ocak : 28 Şubat : 1 Nisan : 5

C. İstanbul'daki Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde de iki ciltten oluşan bir Ana-
dolu'da Yenigün koleksiyonu vardır. Birinci cildi 9 Ağustos 1920 ile 14 Ağustos
1921 tarihleri arasında kapsıyor. İkinci cildi ise, 1 Eylül 1921 ile 17 Eylül 1922
tarihleri arasında kapsıyor. Hakkı Tarık Us koleksiyonunda, Fethiye ve Orhan
Duru koleksiyonlarında bulunmayan 9 (ilk sayı), 10, 11, 12, 13 Ağustos 1920
tarihli sayılar yer almaktadır.

EK — 2

BAŞYAZILAR :

- 19 Ağustos 1920 : Vatan Cephesi - Yunus Nadi
20 Ağustos 1920 : Program - Muhiddin
25 Ağustos 1920 : Bir İtiraz - Muhiddin
26 Ağustos 1920 : İdarede Halka Rücu İhtiyacı Karşısındayız - Yunus Nadi
30 Ağustos 1920 : Vaziyet ve Vazife - Yunus Nadi
31 Ağustos 1920 : Nasıl Program - Muhiddin
2 Eylül 1920 : Yeni İdare - Yunus Nadi
6 Eylül 1920 : Yeni Hayat - Yunus Nadi
7 Eylül 1920 : Bir Tahlil - Yunus Nadi
9 Eylül 1920 : Uyanınız, Uyandırınız - Muhiddin
10 Eylül 1920 : Rusya Misali - Yunus Nadi
12 Eylül 1920 : Esir, Ağa ve Efendi - Yunus Nadi
13 Eylül 1920 : İntihab Usulleri - Muhiddin
14 Eylül 1920 : Halk Hükümeti - Yunus Nadi
15 Eylül 1920 : Halkın İktisadiyatı - Yunus Nadi
17 Eylül 1920 : Esaslı Siyaset - Muhiddin
19 Eylül 1920 : Köylünün İhtiyacı - Yunus Nadi

- 20 Eylül 1920 : Yeni Hayat Yeni Müdafaa - Yunus Nadi
 22 Eylül 1920 : Üçüncü Enternasyonal Beyannamesi ve Biz - Yunus Nadi
 28 Eylül 1920 : İstanbul Mektubu (***)
 29 Eylül 1920 : Yeni Bir Cihan - Muhiddin
 30 Eylül 1920 : İki Esas - Muhiddin
 3 Ekim 1920 : Dünya İhtilâli - Yunus Nadi
 4 Ekim 1920 : İntihabatın Temel Taşı - Muhiddin
 7 Ekim 1920 : Halk Hükümeti - Yunus Nadi
 11 Ekim 1920 : Bir Siyaset - Muhiddin
 13 Ekim 1920 : Bir Program - Muhiddin
 14 Ekim 1920 : Mesleki Temsil - Muhiddin
 22 Ekim 1920 : Darülfünun Hükümeti - Muhiddin
 27 Ekim 1920 : Büyük Millet Meclisinde Halkçılık - Mahmud Esad
 28 Ekim 1920 : Millet Meclisinde Halkçılar - Mahmud Esad
 31 Ekim 1920 : Bedel Meselesi - Yunus Nadi
 3 Kasım 1920 : Fakirlik Zenginlik - Yunus Nadi
 9 Kasım 1920 : Millet Ordusu - Yunus Nadi
 11 Kasım 1920 : Türkiye ve Avrupa - Yunus Nadi
 24 Kasım 1920 : Büyük Millet Meclisi'nde Mesleki İntihab - Mahmud Esad
 30 Kasım 1920 : Propaganda Nasıl Yapılır? - Muhiddin
 1 Aralık 1920 : Propaganda Nasıl Yapılır? - Muhiddin
 6 Aralık 1920 : Propaganda Nasıl Yapılır? - Muhiddin
 6 Aralık 1920 : Osmanlı Tarihinde Anadolu Köylüleri - Mahmud Esad
 8 Aralık 1920 : Osmanlı Tarihinde Anadolu Köylüleri - Mahmud Esad
 10 Aralık 1920 : Bugünkü Anadolu Köylüsü - Mahmud Esad
 23 Aralık 1920 : Beynelmilel Komünizm, Milli Komünizm - Yunus Nadi
 10 Ocak 1921 : Türkiye Halk Devleti - Mahmud Esad
 11 Ocak 1921 : Türkiye Halk Devleti - Mahmud Esad
 21 Ocak 1921 : Hayat ve Hakikat: Yalnız Tahsildar ve Yalnız Jandarma - Yunus Nadi
 23 Ocak 1921 : Siyasi Vaziyetimize Umumi Bir Nazar - Yunus Nadi
 24 Ocak 1921 : Tehlike Garbdadır - Yunus Nadi
 7 Mart 1921 : İki Menşevizm - (.....)
 8, 9, 10 Mart 1921 : Sağ ve Sol Nedir? - Mahmud Esad
 20 Mart 1921 : Londra Siyaseti - Muhiddin
 28 Nisan 1921 : Ameli Hayat Nazari İnkılab - Lazistan Meb'usu Osman
 20 Mayıs 1921 : Buhranın Sebebi - (imzasız)
 31 Mayıs
 1 ve 5 Haziran 1921 : Halk Saltanatı - Mahmud Esad
 8 Haziran 1921 : Kendi Kendini İdare - Yunus Nadi
 13 Haziran 1921 : Evvelâ Nüfus - Dr. Suad
 8 Temmuz 1921 : İdare Siyaseti - Mahmud Esad

- 10 Temmuz 1921 : Halk Meşrutiyeti - Mahmud Esad
 15 Temmuz 1921 : Yeni Devir ve Türkiye - M. Zekeriya (Sertel)
 20 Temmuz 1921 : İkinci Ergenekon - Yunus Nadi
 28 Temmuz 1921 : Şark mı Garb mı? - Ağaoglu Ahmed
 10 Ağustos 1921 : İsmet Paşa - Yakub Kadri (Karaosmanoğlu)
 29 Kasım 1921 : Yunanistan Yıkılmalıdır - Yunus Nadi
 2 Aralık 1921 : İhtilâl ve İnkilâb - Yunus Nadi
 7 Aralık 1921 : Kanuni Esasi - Celal Nuri (İleri)
 14 Aralık 1921 : Hür Türkiye İleri - Mehmet Şeref (Aykut)
 22 Aralık 1921 : Misak-ı Millinin İkinci Faslı - Ahmet Emin (Yalman)
 23 Aralık 1921 : Emperyalistliğin Müşkûlâtı - Yunus Nadi
 30 Aralık 1921 : Cihan Önünde Yeni Türkiye Garp Cephesi - Dr. Tevfik Rüş-
 tü (Aras)
 3 Şubat 1922 : Türk Mucizesi - Ziya Gökalp
 12, 13, 14, 15,
 16 Şubat 1922 : Emperyalistler - Mahmud Esad (Bozkurt)
 21 Şubat 1922 : Davamız ve Avrupa - Yunus Nadi
 9 Nisan 1922 : Yunanistan Yıkılacaktır - Yunus Nadi
 19 Haziran 1922 : Anadolu Köylüsü - Mustafa Necati
 3 Temmuz 1922 : Türkiye Devletinde Eski Siyaset, Yeni Siyaset : Halkçılık
 Gözü ile Tahlil - Mahmud Esad
 29 Nisan 1923 : Türkiye Halk Meşrutiyeti Nazariyesi - Mahmud Esad
 8 Mayıs 1923 : Tarihi Maddecilik ve İçtimai Mefkurecilik - Ziya Gökalp
 29 Ekim 1923 : Hakiki Sebep - Yunus Nadi
 4 Kasım 1923 : Vuzuh, Sür'at ve Kat'iyet Lâzımdır - Yunus Nadi
 25 Şubat 1923 : Şimendifer Siyaseti - Yunus Nadi
 1 Şubat 1924 : Lenin'den Sonra - Yunus Nadi
 3 Şubat 1924 : Şimendifer Siyasetimiz - Yunus Nadi
 24 Mart 1924 : Hakimiyet-i Milliyeye İlk Darbe - Yunus Nadi
 9 Mayıs 1924 : Türkiye-Rusya (imzasız)

EK — 3

TÜRK-SOVYET İLİŞKİLERİ :

- 23 Ağustos 1920 : «İlk Bolşevik Heyet-i Sefareti Beyazıd'da»
 24 Ağustos 1920 : «Beynelmilel Bakü Kongresinde Türk Murahhasları»
 1 Eylül 1920 : Bolşevik Sefareti
 2 Eylül 1920 : İlk Bolşevik Sefareti Erzurum'a geldi
 15 Eylül 1920 : Rusya'da Halk Hükümeti Ne Yapıyor? Tasfiye-i Cehalet
 Kanunu
 16 Eylül 1920 : Bolşevizm ve Kızıl Ordu (Manşetten çift sütun-resimli)
 23 Eylül 1920 : Birinci Bolşevik Heyet-i Sefareti Kayseri'de

- 6 Ekim 1920 : İlk Bolşevik Heyeti Ankara'da, Misafirlerimiz Geldi.
Rusya'da Çarlığın İskatı Üzerine Yıkılan Bir Cihan ve Yükselen Alem
- 8 Ekim 1920 : Yeni Rusya - Yeni Türkiye
- 27 Ekim 1920 : Sovyetlerle Ticari Münasebat
- 26 Ocak 1921 : Türkiye-Rusya Münasebatı
- 20 Şubat 1921 : Türkiye-Sovyet Rusya Münasebatı
- 20 Şubat 1921 : Çiçenin'in Notası
- 22 Şubat 1921 : Muhadenet Siyaseti (Başmakale-imzasız)
- 22 Mart 1921 : Bolşeviklerle Münasebat-ı Siyasiyemiz
- 23 Mart 1921 : Sulh ve Muhadenet Ahidnamesi Mevad-ı Esasiyesi
- 25 Mart 1921 : Moskova'da İmza Ettığımız Muahedename
- 8 Nisan 1921 : Rus Sefiri Zaferimizi Tebrik Etti
Çiçerin'in Tebrik Telgrafnamesi
Siyasi Münasebetlerimiz (M.V. imzalı başmakale)
- 20 Nisan 1921 : Bolşevik Sefiri Tebdil Olunuyor
- 28 Nisan 1921 : Moskova Konferansı : Türkiye ve Rusya (Lenin'in nutkundan iktibaslar)
- 2 Mayıs 1921 : Bir Rus Şirketi Neler İddia Ediyor?
- 20 Temmuz 1921 : Kızılordu'nun Türk Gazilere Hediyesi
- 22 Temmuz 1921 : Türkiye-Rusya Uhuvvat ve Muhadenet Ahidnamesi
- 4 Ağustos 1921 : Rusya ile Ticaretimiz
- 22 Aralık 1921 : Sefir Frunze Yoldaşın Nutukları
- 25 Aralık 1921 : Türk-Ukrayna Muhadenet Konferansı Toplanıyor
- 26 Aralık 1921 : Türk-Ukrayna Muhadenet Konferansı Dün Sabah Üçte Küşad Edildi.
- 6 Ocak 1922 : Türkiye-Ukrayna Ahidnamesinin Metni
- 27 Ocak 1922 : Yeni Rus Sefiri
- 29 Ocak 1922 : Yoldaş Aralof Şehrimizde
- 3 Şubat 1922 : Yoldaş Aralof'un Riyasetindeki Hey'et
- 13 Şubat 1922 : Anadolu'da Rus Kooperatif Şubeleri
- 17 Şubat 1922 : Rus Teşkilat-ı İktisadiyye Komisyonu Nezdinde
- 21 Şubat 1922 : Aralof Yoldaş'ın Millet Meclisine Mektubu
- 24 Mart 1922 : Rusya'ya Gönderilecek Türk Talebesi (Teknik Okullarda yetiştirilmek üzere 100 kişi)
- 26 Şubat 1922 : İki Dost Sima : Frunze ve Aralof Yoldaşlar - Dr. Tefvik Rüş-tü (Aras)
- 10 Nisan 1922 : Aralof ve Abilof Yoldaşların İhtisatı
- 14 Nisan 1922 : Memleketimizde Rus Heyet-i İlmiyyesinin Seyahatı
- 26 Nisan 1922 : Anadolu'da Kırım Açlarına Yardım
- 7 Mayıs 1922 : Rıza Nur Bey'in Ukrayna'ya hareketi
- 10 Mayıs 1922 : Lenin Komünist Fırkanın Son İctimanda Cenova Konferansı Hakkında Diyor ki.

- 29 Haziran 1922 : Rus Hariciye Komiserliğinin Bir Teşebbüsü (Anadolu dahilinde emtia, eşya-i ticariyye ve yolcu taşımak üzere ve Türk kanunlarına tamamen uymak ve hiçbir inhisara sahip olmamak şartıyla 500.000 lira sermayeli Rus Ticaret-i Hariciyye Komiserliği tarafından bir anonim şirket kurulmuştur.)
- 1 Ağustos 1922 : Bolşevikler Bizi Nasıl Görüyor? (Rus gazetelerinin hakkımızdaki neşriyatı)
- 14 Eylül 1922 : Zaferimiz ve Rusya : Aralof Yoldaşın Tebrikatı
- 19/27 Eylül 1922 : Boğazlar Meselesi: Rusya'nın İngiltere'ye Notası
- 2 Ekim 1922 : Radek Yoldaş'ın Şayan-ı Dikkat Bir Makalesi : Boğazlar TBMM Hükümetinin İdaresinde Olmalıdır.
- 29 Ekim 1922 : İktisadi Rus-Türk Konferansının Küşad Merasimi
- 10 Kasım 1922 : Mudanya Mütarekesini Rusya Nasıl Görüyor : Radek Yoldaş'ın Pravda'da Çıkan Mühim Bir Makalesi.
- 27 Kasım 1922 : Çiçerin Rusya'nın Lozan Konferansında Takib Edeceği Siyaseti İzah Ediyor
- 30 Kasım 1922 : Rus Şurular Hükümeti ve Boğazlar Meselesi
- 4 Aralık 1922 : Tiflis'te Yayınlanan Zarya Vostok Gazetesi Aleyhimizde Çirkin Yazılar Yazmıştır.
- 10 Aralık 1922 : Boğazlar Meselesinde Rus Nokta-i Nazarı
- 14 Aralık 1922 : Rusya ve Boğazlar
- 29 Aralık 1922 : Ruslara Bir Mukabele: 14 Kasım 1922 tarihli İzvestiya Gazetesinin Aleyhimizdeki Neşriyatı
- 8 Mart 1923 : Rus Matbuatında Aleyhimizdeki Garezkârane Neşriyat
- 4 Nisan 1923 : Türk-Rus Dostluğu (Başmakale-Yunus Nadi)
- 9 Ekim 1923 : Bolşevik Heyeti Reisi Potemkin Geliyor
- 20 Şubat 1924 : Türk-Rus Münasebatı ve Türk Matbuatı
- 8 Mayıs 1924 : Türk-Rus Münasebetlerinin Son Safhası
- 9 Mayıs 1924 : Türkiye-Rusya (Başmakale)
Türk-Rus Münasebatı Gergince Safhada: Resmi Memurumuz Tevkif Edildi.
- 11 Mayıs 1924 : Ruslara Karşı Makabele-i Bilmisil İsteniyor

EK — 4

DIŞ ÄLEME BAKIŞ

A — Kapitalist Dünyaya Değgin :

- 8 Eylül 1920 : İngiltere'nin Yeni Bir Dolablarını Haber Ahyoruz
- 16 Eylül 1920 : İtalya'da Sosyalistler Kazandı
- 3 Ekim 1920 : Avrupa'da Komünistler Harekete Geçiyorlar
- 22 Ekim 1920 : İngiltere'de Bolşeviklik
- 27 Ekim 1920 : Bir Milyon İngiliz Amelesi Grev İlan Etmiştir

- 3 Kasım 1920 : İngiliz Amelesi İşbaşına Geliyor mu?
 5 Mayıs 1921 : Garbın Fikri Anlaşılmaya Başlıyor (İngiltere'nin Türk Düşmanlığı)
 13 Mayıs 1921 : Habibullah Han, İngiliz Harici Nezaretinin Emriyle Şehit Edilmiştir
 23 Mayıs 1921 : İstanbul'daki İngiliz Teşkilat-ı Hafiyyesi
 25 Mayıs 1921 : İstanbul'da Rum ve İngiliz Entrikaları
 5 Şubat 1922 : İngiliz Riyakarlığının Resmi ve Bariz Bir Vesikası
 26 Nisan 1922 : (Ermeni Suikastları) Amerika'dan İdare Ediliyor
 2-4 Temmuz 1922 : Amerikan Şark-ı Karib Muavenet Heyeti
 12-16 Şubat 1922 : Emperyalistler (Dizi Yazı)Mahmud Esad (Bozkurt)

B — "Mazlum Ülkeler"e Değgin :

- 3 Eylül 1920 : Sulh ve İslam Alemi
 3 Eylül 1920 : İran İnkılabı
 6 Eylül 1920 : İran'da Bolşeviklik
 9 Eylül 1920 : Irak Ahvalı
 10 Eylül 1920 : Şimali Afrika'da İsyân İhtimalleri
 13 Eylül 1920 : Mısırlıların Galibiyeti
 14 Eylül 1920 : Haleb'de Arabların İsyanı Devam Ediyor
 22 Eylül 1920 : Bulgaristan'da Vaziyet
 24 Eylül 1920 : Mısır'ın İstiklâl ve İstikbali Meselesi
 28 Ekim 1920 : Suriye'de İslam Birliği - Türk Arab Kardeşliği
 11 Kasım 1920 : Suriye'de Fransızlar Aleyhine Kıyam
 14 Ekim 1920 : Bulgarlar İnkılab-ı İçtimai Yolunda
 3 Mayıs 1921 : Mısır Milliyetperverliği
 8 Mayıs 1921 : Hicaz Krallığı
 8 Mayıs 1921 : Filistin'de İhtilaflar
 22 Temmuz 1921 : Kardeş Afganistan'la İttifak-ı Muahedemiz
 8 Şubat 1922 : Hindistan'da İngiliz Tazyik ve Şiddeti
 3 Mart 1922 : Mısır'ın İstiklâli İlan Edildi
 28 Temmuz 1922 : Bir Rus Madamının Şayan-ı Dikkat Müşahedatı: Afganistan Hayatı
 30-31 Ağustos 1922 : Afganistan Mektupları
 13 Ekim 1922 : Türkiye ve Fas
 7 Mart 1923 : Irak'ın İstiklâli

Ek — 5

ULUSAL KONULAR VE İÇ SİYASAL GELİŞMELER :

- 5 Eylül 1920 : Halk Zümresi : Büyük Millet Meclisinde Bir Halk Zümresi Teşekkül Etmıştır

- 14 Eylül 1920 : Türkiye'de Anasır Meselesi (Baku'da Münteşir Yeni Dünya Gazetesinden)
- 11 Ekim 1920 : Bir Program : Ali İhsan (Kör) ve Rûfekası
- 12 Ekim 1920 : Programın İzahı - Ali İhsan
- 14 Ekim 1920 : «Enver Paşa Şark Kıyımı Kumandanlığını Deruhte Etmıştır.»
- 18 Ekim 1920 : Hayat-ı Milliyemizde Hakiki Bir İnkılab (Büyük Millet Meclisinin Programı Tetkik Etmeğe Memur Ettiği Encümen-i Mahsus İntihabatta «Temsil-i Mesleki» Esasını Kabul Etmıştır.)
- 19 Ekim 1920 Tarihi Bir Vazife
- 24 Ekim 1920 : Vazife-i Tarihiyye
- 29 Ekim 1920 : Türkiye Komünist Fırkası Nizamnamesi (1-27 Maddeler)
- 31 Ekim 1920 : Türkiye Komünist Fırkası (Program) : Birinci Kısım - Siyaset-i Umumiye (1-17 maddeler).
- 1 Kasım 1920 : Türkiye Komünist Fırkası (18-43 maddeler).
- 9 Kasım 1920 : Yeni Hayat, Hayat-ı İştirak ve Müsavat : Menşeleri, Esasları (1) - Hakki Behiç
- 17 Kasım 1920 : Beyanname - Hakki Behiç
- 24 Kasım 1920 : Ankara Zenginlerine Vusül Bula - Muhiddin
- 30 Kasım 1920 : Büyük Millet Meclisinde Temsil-i Mesleki
- 9 Ocak 1921 : Şayan-ı Hayret Bir İhanet : Beyanname-i Resmi (Edhem ve Kardeşlerinin Yunan Ordusuna İltihakı)
- 17 Ocak 1921 : İstanbul'da Fırkalar
- 6 Şubat 1921 : İstanbul'da Ne Var Ne Yok?
- 11 Nisan 1921 : Meclis'te Gruplar - Osman (Özgen), Lazistan Mebusu
- 22 Nisan 1921 : Tefrik-i Kuvva Nazariyyesi Batıldır - Abdülkadir Kemali
- 20 Mayıs 1921 : İç Siyasi Buhran : Hükümetin İstifası ve Yeni Vekiller Heyeti
- 31 Mayıs 1921 : Dahili ve Harici Siyasetimiz : Fevzi Paşa Hazretlerinin Büyük Millet Meclisinde Beyanatı
- 6 Temmuz 1921 : Konya Hadise-i İsyaniyesi Muhakemesi
- 31 Ocak 1922 : Hürriyet ve İhtilâfın Mahiyyet-i Hakikiyyesi
- 7 Aralık 1922 : Büyük Gazi'nin Sulh'dan Sonra Yapmak İstedikleri (Halk Fırkası adıyla siyasi bir teşekkül kuracak)
- 24-31 Ocak 2 Şubat 1923 : Halk Devleti Düsturları - Mahmud Esad (Bozkurt)
- 30 Mart 5 Nisan 1923 : Trabzon Meb'usu Ali Şükrü Beyin Öldürülmesi
- 12 Eylül 1923 : Halk Fırkası : İlk Heyet-i İdare
- 12 Eylül 1923 : Halk Fırkası Nizamnamesi
- 13 Eylül 1923 : Halk Fırkası Nizamnamesi
- 8 Ekim 1923 : Cumhuriyet İdaremiz Tasrih ve Yakında İlân Olunacaktır : Sahib-i İhtisas ve Selâhiyet Bir Zatla Yapılan Konuşma
- 31 Ekim 1923 : Halk Fırkası (Parti içi hesaplaşma)
- 26-27 Kasım 1923 : Halk Fırkası İçinde Rauf Beyin Başlattığı Tartışmalar

EK — 6

İKTİSADİ HAYAT

- 22 Ağustos 1920 : Muvakkat Bütçe
- 25 Ağustos 1920 : İktisad Komisyonu (Büyük Millet Meclisi'nde)
- 10 Eylül 1920 : İktisad Siyasetinde Bir Amil: Petrol
- 15 Eylül 1920 : Halkın İktisadiyatı (Başyazı) - Yunus Nadi
- 3 Ekim 1920 : Men'i Müskirat Kanunu
- 13 Ekim 1920 : Temettü Vergileri
- 19 Aralık 1920 : Milli İktisad Tedkiklerinden
- 22 Aralık 1920 : Muhtaç Zürraya Yardım
- 16 Ocak 1921 : Vergi Usullerimiz İktisadi Hayatımızı Berbad Etmemelidir.
- 14 Ocak 1921 : Devletimizin 1336 Senesi Bütçesi-Mahmud Esad (Bozkurt)
- 21 Ocak 1921 : Gümrük Resmi ve Muhafaza Meselesi
- 28 Ocak 1921 : Gümrük Meselesi
- 8 Şubat 1921 : Maden Ocakları Hakkında
- 10 Mart 1921 : Anadolu Ahval-i İktisadiyyesi
- 22 Nisan 1921 : Memleketimizde İktisadi Buhranlar (Devamı var)
- 18 Mayıs 1921 : İktisad ve Siyaset-i Ziraiyye - Mehmed Vehbi
- 19 Mayıs 1921 : İktisadi Siyasetimiz - Cemal Hüsnü (Taray)
- 25 Mayıs 1921 : İktisadi Hayat (Başyazı) - Yunus Nadi
- 27 Mayıs 1921 : Mali - İktisadi Siyaset (Başyazı) - Yunus Nadi
- 29 Mayıs 1921 : Köylü İktisadı (Başyazı) - Cemal Hüsnü (Taray)
- 2 Haziran 1921 : İstihsalat ve İhracat (Başyazı) - Yunus Nadi
- 6 Haziran 1921 : Köylü İktisadiyatı ve Memurlar (Başyazı: Cemal Hüsnü)
- 16 Haziran 1921 : İstihsalât ve İhracat: Bir Teklif (Cemal Hüsnü)
- 26 Haziran 1921 : İçtimai ve İktisadi Seferberlik, «Amerika Mektupları» - M. Zekeriyâ (Sertel)
- 29 Haziran 1921 : Müstahsiller ve Muhtekirler (Başyazı) Cemal Hüsnü
- 7 Temmuz 1921 : İstihsali Artırma (Başyazı) - Mehmed Vehbi
- 4 Ağustos 1921 : Rusya ile Ticaretimiz
- 28 Kasım 1921 : Ne Vakit Teşkilat? (Başyazı) - Cemal Hüsnü (Taray)
- 19 Aralık 1921 : Amerika Mümessili : Amerika Ticaret Mümessili Şehrimeze Geliyor
- 27 Aralık 1921 : Amerika Ticaret Ataşesi Ankara'da
- 28 Aralık 1921 : İktisadi Mukavemet (Başyazı) - Yunus Nadi
- 29 Aralık 1921 : Amerika Ticaret Mümessili
- 1 Ocak 1922 : Amerika Ticaret Mümessili İle Mülakat
- 1 Şubat 1922 : Ziraat Traktörlerinin Anadolu'da Taammümü
- 2 Şubat 1922 : İstanbul'un Tavassutuna Müracaat Etmeden Avrupa Merakiz-i İktisadiyyesi ile Münasebete Girişilmesi Teşebbüsü Etrafında

- 3 Şubat 1922 : Amerikan Sermayedarları Nakliyat Şirketleri Mümessili Ankara'da
- 9 Şubat 1922 : İktisadi Düşünceler (Başyazı) - Hakkı Baha
- 9 Şubat 1922 : Adana'nın Zürrainâ Yapılacak Yardımlar
- 15 Şubat 1922 : İktisad Vekaletinde Düşünülen, Yapılan ve Yapılmakta Olan Şeyler
- 16 Şubat 1922 : Aşar'ın Usul-ü İdaresi Etrafında
- 22 Şubat 1922 : Hükümet-i Milliyenin Vaziyet-i Milliyesi
- 22 Şubat 1922 : İktisadi İmtiyazlar Hakkında Anketimiz
- 7 Mart 1922 : Türkiye Ziraat Cemiyeti Teşekkür Etti
- 8 Mart 1922 : İktisadi Plan (Başyazı) - Soysalhoğlu (İsmail Suphi)
- 14-28 Mart 1922 : Petrol Meselesi (Başyazı) Nizameddin (Ali Sav)
- 17-24 Mayıs 1922 : İktisadi Vechemizin Esası Taazzuva Doğru (Başyazı) Nizameddin Ali (Sav)
- 26 Mayıs 1922 : Müstakbel İktisadi Muharebelere Hazırlık (Başyazı) Ahmed İhsan (Tokgöz)
- 20 Temmuz 1922 : Üç Senelik Vaziyet-i İktisadiyemiz
- 2 Ağustos 1922 : Türkiye Milli İhracat İthalat Şirketi
- 4 Ağustos 1922 : Milli Şirketin Teşekkürüne Doğru
- 17 Ağustos 1922 : Anadolu'da Köy Bankalarının Teşkiline Doğru
- 23 Ağustos 1922 : Milli Şirket Meclislerinin İçtimaı
- 13 Eylül 1922 : Köy Bankası İçin En Mühim Adım Atıldı
- 16 Ekim 1922 : Köy Bankası Projesinin Esbab-ı Mucibesi
- 17 Ekim 1922 : Türkiye Köy Bankası Niçin Lazımdır?
- 24 Aralık 1922 : Türkiye Milli İthalat ve İhracat Şirketinin "Küçük Sermayeliler"e Çağrısı
- 26 Aralık 1922 : Tamirat ve Petrol (Başyazı) (Üç Yıldız)
- 22 Mart 1923 : İktisadiyatımızın Temeli (Başyazı) — Nuri Aziz
- 27 Mart 1923 : Hayat Pahahlığı
- 24 Nisan 1923 : Milli İktisada Doğru (Başyazı) — Lütfi Arif
- 29/30 Nisan ve
- 1/3 Mayıs 1923 : Türk Milliyetçiliğinin İktisadi Menşelerine Dair - Yusuf Akçura
- 9 Mayıs 1923 : İktisadi Umdenin Tahlili: Edvar-ı İktisadiyemiz - N.
- 20 Ağustos 1923 : Piyasada Buhran Halâ Berdevam
- 21 Ağustos 1923 : Aşar Kalkmalı mı?
- 27 Ağustos 1923 : Köy ve Kaza Kooperatifleri Nasıl Olacak?
- 29 Ağustos 1923 : Ziraat ve Sanayi Alım-Satım Ortaklıkları
- 5 Eylül 1923 : İktisadi Seferberlik (Başyazı) Yunus Nadi
- 11 Eylül 1923 : Türkiye Ticaret Bankası (Başyazı) Nebizade Hamdi
- 13 Eylül 1923 : Himaye-i Ziraat: İktisad Vekaleti Bir Kanun Hazırlıyor
- 17 Eylül 1923 : Çiftçilere Muavenet
- 7 Ekim 1923 : Aşar Maniası (Başyazı) Yunus Nadi

- 22 Ekim 1923 : İktisadi Teşkilat (Başyazı) - Yunus Nadi
 23 Ekim 1923 : Devlet Bankası (Başyazı) Yunus Nadi
 31 Ekim 1923 : Ziraat Hakkındaki Anket
 5 Kasım 1923 : Aşar Resminde Tenzilat Yapılıyor
 15 Kasım 1923 : Aşar'ın İlgası ve İstikbali Hakkında Bir Teklif
 20 Kasım :1923 : Aşar'ın İlgası Lâzım ve Zaruridir
 21/23 Kasım 1923 : Aşar, Tuz ve Müskirat Vergileri (Başyazı) - Zekai (Aydın Mebusu)
 21 Ocak 1924 : Hükümetin Şimendiferler Hakkında Nokta-i Nazarı
 24 Ocak 1924 : Amerikalı Bir Şirket Sermayesini, Hükümetin Göstereceği Bir İşe Yatırmak İstiyor
 1 Şubat 1924 : Aşar Lâyihası
 3 Şubat 1924 : Türkiye'nin Ecnebi Sermayesine Karşı Vaziyeti : İktisadi Yabancı Sermayeye Taraftar, Siyasal Yabancı Sermayeye Karşıdır.
 26 Mart 1924 : Rus Ticaret ve Sanayi Heyeti Nezdinde
 30 Mart 1924 : Umumi İktisad Programına Ne Lüzum Var?
 16 Nisan 1924 : Ziraat Seferberliği (Başyazı) Nebizade Hamdi

Ek -- 7

ÇALIŞMA HAYATI

- 20 Kasım 1920 : Ereğli Havzasında Büyük Bir Buhran
 21 Kasım 1920 : Ereğli Havzasındaki Buhran Meselesi
 21 Ocak 1921 : Ereğli Havzası Buhranı
 8 Şubat 1921 : Maden Ocakları Hakkında
 13 Nisan 1921 : Memleketimizde İş Kuvveti - Mehmed Vehbi
 21 Nisan 1921 : Memleketimizde İş Kuvveti - Mehmed Vehbi
 29 Ocak 1922 : Tramvay Amelesinin Grevi Devam Ediyor
 5 Şubat 1922 : Moskova'da Şark İşçileri Kongresinde
 9 Şubat 1922 : Amelenin Terfihi İçin Mühim Bir Layiha-i Kanuniye
 27 Şubat 1922 : Saat-i Mesainin Tesbiti
 19 Mart 1922 : Amelemizin Terfihi Etrafında
 22 Mart 1922 : Amele Arasında Birkaç Saat : Azerbaycan Sefirinin İmalat-ı Harbiye Fabrikalarını Ziyareti
 28 Mart 1922 : Amelenin Terfihi Kanunu İkmal Edildi
 3 Mayıs 1922 : Bir Mayısı Ankara İşçileri Selamladılar : Ankara İşçilerinin İstasyon Civarında İctimaları
 Bir İşçiler Birliği Meydana Getirmek İçin İşçiler Arasında Bir Heyetin İntihabıyla Bir Heyetin Tesbiti Kabul Edilmiştir.
 13 Haziran 1922 : Zonguldak Amele Birliği

- 14 Haziran 1922 : Samsun'da Makina İşçileri Cemiyeti
 14 Temmuz 1922 : Amele Kanununun Tadili Düşünüyor
 26 Ekim 1922 : Burdur'da Meraklı Bir Peştemal Kuşanma Merasimi
 23 Mart 1923 : İktisad Kongresinde İşçi Grubunun Kabul Edilen Metalibi
 23 Mart 1923 : Çiftçiler Birliği
 1 Mayıs 1923 : Bir Mayıs İşçi Bayramı Kutlanacak : Yenigün İşçileri de Bu Bayramı Kutlayacaklar. Yenigün Yarın Çıkmayacak
 19-20 Mayıs 1923 : Matbuat Grevi
 14 Kasım 1923 : Amele Arasında Bolşevik Propagandası (Amele Birliği Sabık Azasından Hakkı Efendi Tevkif Edildi)
 1 Mayıs 1924 : Bir Mayıs Amele Bayramı Programı : Meclis'i Ziyaret, Cebeci Çayırında Nutuklar
 3 Mayıs 1924 : Bir Mayıs İşçi Gününü Ankara İşçileri de İmalat-ı Harbiye Arkasındaki Tecrübe Sahasında Kutlamışlardır. Kutlamaya Tüm Ankara'lı İşçiler İştirak Ettikten Başka İktisad Vekili Mahmud Esad (Bozkurt), Ticaret ve Sanayi Müdür-i Umumileri Vehbi ve Nizameddin işçilerin davetine iştirak etmişlerdir.

EK — 8

EĞİTİM VE KÜLTÜR

- 17 Ağustos 1920 : «Türkiye'nin Kadınları» (seri yazı) - Halide Edip (Adıvar)
 18 Ekim 1920 : «Maarif Siyaseti» (BM) - Mahmud Esad
 19 Ekim 1920 : Maarif İşleri - Muhiddin (BM)
 20 Ekim 1920 : Maarif İşleri - Mahmud Esad
 25 Ekim 1920 : İstanbul Şairleri Arasında
 29 Ekim 1920 : Unutmıyalım (BM) - Muhiddin
 31 Ocak 1921 : Halk Dersleri Yakında Başlıyor
 2 Şubat 1921 : Konya Vilayetinde Bir Senede Ne Kadar Mektep Açıldı
 11 Şubat 1921 : Maarif İşleri
 15 Mart 1921 : Anadolu'da Milli Hars
 30 Mart 1921 : Harsa Doğru Gitmeyen Hakka Doğru Gidemez
 10 Nisan 1921 : Maarif Siyasetimizde İlim - Mehmet Servet
 20 Nisan 1921 : Maarif Siyasetimizde Usul - Mehmet Servet
 4 Mayıs 1921 : İstiklâl Marşı
 6 Mayıs 1921 : İhya-i Medaris Meselesi
 15 Haziran 1921 : Halk Maarifi - Mahmud Esad (Başyazı)
 21 Haziran 1921 : Ankara Darülmuallematında Bir Gün
 17 Temmuz 1921 : Muallimler Konresi Açıldı
 18 Temmuz 1921 : Muallimler Kongresinde
 21 Temmuz 1921 : Maarif Kongresi

- 22 Temmuz 1921 : Maarif Kongresi
 12 Ocak 1922 : Anadolu'da Bir Sene İçinde Neler Yapıldı : Maarif Vekaletindeki İcraat ve Faaliyet
 16 Mart 1922 : Mühim Bir Tesis : Şark Darülfünunu (Türkçe Eğitim Yapacak ve Kardeş Milletlere Açık Bir Müessesesi)
 23 Mart 1922 : Türk Milletinin Kurtuluş Günü Olan Ergenekon TBMM Önünde Bir Törenler Tes'id Edildi
 4 Nisan 1922 : Maarif Vekaletinde : Telif ve Tercüme Nizamnamesi
 13-16 Nisan 1922 : Darülfunun Meselesi
 24 Mayıs 1922 : Darülfünunda Gençlik İhtilâl Yapıyor
 26 Mayıs 1922 : Ressamlar Cemiyeti Teşekkül Etti
 7 Haziran 1922 : Darülfünunlular Müderrisler Divanını Protesto Etti
 10 Ekim 1922 : Serbest Âli Derslerin Küşad Merasimi (İkinci Yıl)
 17 Kasım 1922 : Serbest Âli Derslere Hanımlar da İştirak Edecek
 20 Aralık 1922 : Maarif İşleri
 26 Aralık 1922 : Maarif Vekili ile Mühim Bir Mülâkatımız
 8 Ocak 1923 : Vehbi Beyin Cuma Konferansları : «XIX. Asırda Almanya'da İctimai Sınıflar ve Fırkalar»
 9 Ocak 1923 : Vehbi Beyin Cuma Konferansları : «Bütün Milletlerin Tarihi Sınıf Mücadeleleri Tarihidir»
 10 Ocak 1923 : Vehbi Beyin Cuma Konferansları : «XIX. Asırda Almanya'da Sınıflar ve Fırkalar»
 14 Şubat 1932 : Maarif Vekaletinde İnkilaba Doğru
 8 Mart 1923 : Maarif Cephesinde
 28 Ekim 1923 : Maarifimiz Halâ Sağlam Bir İstikamet Tutamadı - Mehmed Şükrü (İzmir Mebusu)
 13 Mart 1924 : Lâtin Hurufatı
 7 Nisan 1924 : Lâtin Hurufatı İnkişafımız İçin Lâzımdır

EK — 9

BASIN VE HABERLEŞME

A. BASIN

- 1 Ekim 1920 : Yeni Serseri : Eskişehir'de Yeni Dünya Adıyla Bir Serseri Türedi.
 15 Kasım 1920 : Yeni Bir Matbaa
 24 Nisan 1921 : Bir Gazete 500 lira : Adana'da Zaferi Müjdeleyen Yeni Adana ve Kimi İstanbul Gazeteleri Beşyüz Liraya Alıcı Buldu.
 11 Aralık 1921 : Matbuat Seferberliği (Başyazı) Ahmet Emin (Yalman)
 2 Ocak 1922 : Matbuat Cemiyeti

- 2 Şubat 1922 : "Yeni Dünya Gazetesinin Bulunduğu Mühendishane'nin Cihet-i Askeriyece İşgal Edilmiş Olmasından Dolayı Gazetemiz Pazar Gününe Kadar Yeni İdarehane Bulmak İçin Tatil-i Neşriyat Edecektir." Yeni Dünya Müdüriyeti
- 5 Şubat 1922 : Türkiye Matbuat Cemiyeti
- 6 Şubat 1922 : Matbuat Cemiyeti Nizamnamesinin Tetkikine Başlandı
- 16 Şubat 1922 : Aralof Yoldaş İdarehanemizde (Yenigün İdarehanesi)
- 19 Şubat 1922 : Matbuat Cemiyeti Nizamnamesinin Tetkikine Devam Edildi
- 23 Şubat 1922 : Rus Sefaretinde Mürettip ve Ustalar (iade-i ziyaret)
- 26 Şubat 1922 : Türkiye Matbuat Cemiyeti'nde Muvakkat Heyet-i Merkeziye
- 19 Mart 1922 : Matbuat Cemiyeti Nizamnamesini Dahiliye Vekaletine Takdim Etti
- 26 Mart 1922 : Matbuat Cemiyetinin Çay Ziyafeti
- 30 Mart 1922 : İstanbul Matbuat Cemiyetinin Türkiye Matbuat Cemiyetine Cevabı
- 17 Nisan 1922 : Türkiye Matbuat Cemiyeti'nin Ziyafeti
- 18 Nisan 1922 : Azerbaycan Sefiri Abilof Yoldaş Matbaamızda Bütün Ankara Mürettipleri Mümessillerini Ziyaret Etmişlerdir.
- 7 Mayıs 1922 : Matbuat İşçileri Gecesi
- 8 Ocak 1923 : Hürriyet-i Matbuat (Başyazı) Celal Nuri (İleri)
- 19 Eylül 1923 : Matbuat Grevi (Başyazı) Yunus Nadi
- 20 Eylül 1923 : Matbuat Grevi
- 22 Kasım 1923 : Matbuat Kanununda Yapılan Tadilat
- 4 Şubat 1924 : Matbuat Kanunu Nasıl Tadil Edilmelidir?
- 5 Şubat 1924 : Matbuat Kanunu Tadilatı
- 6 Şubat 1924 : Dörtler Matbuat Kanunundaki Tadilat Esaslarını Kararlaştırdılar
- 8 Şubat 1924 : Gazi'nin İzmir'de Matbuatla İlgili Nutku
- 10 Şubat 1924 : Matbuat Kanunu
- 17 Şubat 1924 : Matbuat Kanunu
- 24 Şubat 1924 : Matbuat Kanunu

B. HABERLEŞME

- 20 Şubat 1921 : Posta Muvasalatı Acaba Neden Tehire Uğruyor?
- 10 Mart 1921 : Posta ve Telgraf İşleri
- 3 Şubat 1922 : Yeni Posta Pullarımız ve Kartpostallarımız
- 22 Şubat 1922 : Anadolu'da Tayyare Postası Başladı : Antalya'dan "Mahall-i Mahsusa"da Mektup ve Gazete Taşındı.
- 21 Kasım 1922 : Telgraf İşleri ve Telsiz Telefon Hakkında
- 28 Kasım 1922 : İstanbul'da Müttelik Posta Sansürü Dün Sona Erdi